

THOMAS ARENTZEN

Livnende stoff, elementers lengsel

En nymaterialistisk inngang til Elias Blix'
dåpssalme (145)

*den guddommelige rettferdighet besynges også som alltings frelse
idet den sørger for at hver enkelthet ... opprettholdes og har sin egen plass.*

– *Dionysios Areopagiten*, De guddommelige navn VIII

Våre sanger hvisker om hvem vi er, hva vi har fore, hvordan vi forestiller oss verden.¹ Vår plagede økologi, de litt for mange lysningene i skogen, har drevet mennesker til ubehagelige erkjennelser; vi behøver et skråblikk på våre egne briller. Det kalles økokritikk, å undersøke hvorledes vi som mennesker forstår oss selv i naturen, og ikke minst hvorledes vi forstår naturen i oss selv. Denne artikkelen studerer en salme av Elias Blix (1836-1902).

Blix inntar en særskilt plass i norsk sang-kanon; den nynorske salmediktningens fader synges langt utenfor kirkas vegger (Aschim 2019; for Blix' biografi se Aschim 2008). Før hans *Nokre Salmar* ble autorisert for kirkelig bruk i 1892, hadde norske menigheter i prinsippet aldri stemt opp på landsmål (nynorsk). Snart skulle sangene inkluderes i Landstads offisielle norske salmebok, og i over et århundre har Blix-strofer inngått blant Norges mest folkekjære.

¹ Jeg vil gjerne takke en anonym fagfelle for innsiktsfulle råd og grundig lesning. Denne artikkelen springer ut av et prosjekt (2018-01130) finansiert av det svenske Vetenskapsrådet.

Denne nordnorske bondesønnen forble, i motsetning til mange store navn blant forgjengerne hans, legmann livet ut. Han fattet en poetisk interesse for skaperverkets rikdom, noe som gjør ham nokså enestående i salmesammenheng (Nicolaysen 2002). Hans kanskje aller høyest skattede tekst er en vårsalme (plassert mellom påske og pinse i Blix 1891) som kunngjør: ”No livnar det i Lundar / No lauvast det i Lid ... ” (82.1).² Sangen leser evangeliet i de nordlige årstidenes skiftninger. Den såkalte fedrelandssalmen (”Gud signe vaart dyre Fedreland”) munner også ut i en ny vår: ”No er det i Norig atter Dag / Med Vaarsol og Song i Skogen. / Um Sædet enn gror paa ymist Lag, / Det brydder daa etter Plogen.” (136.7). Typisk for Blix er de enkle men grunnleggende kontrastene: lys mot mørke, himmel mot jord, natt mot dag, liv mot død. Hverken teologisk eller poetisk utmerker han seg som spesielt original (Berggrav 1936; jf. Elstad 2002, 526). Allikevel skiller han seg ut ved å gi rom for den livskraft og destruksjon som fins også bortenfor det menneskelige.

Nymaterialister har sett en kime til de økologiske problemene i menneskers antroposentriske orientering; det fins, skulle man kunne hevde, en slags human selvgodhet som utkrystalliserer seg i den gresk-romerske antikken, i den kristne religion eller i Vestens opplyste æra.³ Begrepet ”nymaterialisme” betegner teoretiske strømninger, som gjennom en fornyet oppmerksomhet på materien søker seg bort fra kartesiansk dualisme; ved å besinne seg på stoffets og tingenes egen væren i verden vil man problematisere modernitetens kosmologiske oppdeling i handlende ånd (qua immateriell rasjonalitet) på den ene side og livløs passiv materie på den annen. Om mekanistiske verdensbilder med en antroposentrisk kjerne lar alt stoff forvitne til døde redskaper for en iverksettende rasjonalitet, mister de materielle enkelthetene (kropp, planter, dyr, elementer osv.) sin verdi, ifølge nymaterialistisk kritikk⁴ – også, vil mange mene, om den-

2 Hans salmer siteres og nummereres her etter den fjerde utgaven (Blix 1891).

3 Så sent som i november 2019 forårsaket Kjell Ingolf Ropstad (lederen for Kristelig Folkeparti i Norge) heftig debatt da han angrep miljøbevegelsen, som han anså truet et ”kristent” (antroposentrisk) menneskesyn (Hunshamar og Haugli 2019). Om kristendommen som historisk fenomen rent allment har bidratt til et mer antroposentrisk perspektiv på verden, er naturligvis et spørsmål som skulle behøve en mye mer kompleks undersøkelse, og det kan ikke ytes rettferdighet her. For to kritiske men mangelfulle drøftelser av gammel årgang, se White Jr 1967 og Næss 1991, 285-294.

4 ”Thus, rather than continuing in the classical (Cartesian-Newtonian) way of treating matter as a ’brute thereness’ in which there is a linear relationship between cause and effect – a relationship which determines the human knowing subject as the supreme cause and master over the nature it effects – new materialism not only seeks to avoid, first and foremost, any dualism between spirit/mind and matter, but also recognizes that materiality is always more than ’mere matter’” (Jones 2016, 4). Relevant for nærværende undersøkelse er også Crockett og Robbins 2012.

ne rasjonaliteten er guddommelig. Poenget i den aktuelle sammenhengen er ikke å diskutere skyld, men snarere å konstatere at sågar salmediktningen kan leses som en arena for underliggende kosmologiske spenninger. Den befinner seg, som andre religiøse uttrykk, i et felt hvor menneskets plass i verden er under forhandling, og hvor materien, også bortom menneskekroppen, tilskrives ulike roller. Hos Blix får årstider og himmellegemer, planter og tinder, mold og regn egne virkekrefter; de fungerer som agenser i skapningens dynamiske styrkeprøver. Tingene, elementene, materien eier iboende kraft (jf. Cohen og Duckert 2015a) og livner.

Eivind Berggrav påstår i sin ellers så sensible lesning av Blix at det aldri dreier seg om "Gud og naturen" som to adskilte størrelser i salmene hans: "Det er med natur-motivet som med lands-motivet, Blix lar aldri naturen ha noen egenverdi. Han maler ikke for å male natur. Ikke engang i Nordlands-sangen er fjell og fjord verdier i sig selv, men sjelelige uttrykk" (Berggrav 1936, 30). Det er som om Berggrav vil gjøre Blix til nyromantiker for hvem den skapte verden bare utgjør ekko i menneskesjelens uendelige dyp. Men dersom "Den heile Skapning stundar / No fram til Sumars Tid" (82.1), som det heter i én av Blix' mest sungne strofer, behøver ikke det å innebære, slik det har vært foreslått, at skapningen "får menneskeleg predikat" (Andersen 2002, 538). Her er ingen "sjelelige uttrykk". Snarere vet Blix, liksom Paulus, at også annet enn det menneskelige kan stunde. Hele "Skapningen stundar med Lengting etter Openberringi av Guds Born" (Rom. 8,19), som det heter i salmedikterens egen bibeloversettelse.⁵ Allskapningen har sin egen lengsel.

Jane Bennett, som står sentralt i nyere forsknings materielle vending, påpeker, at det er typisk for den sekulære moderniteten å tolke all virkekraft eller alle handlinger som uttrykk for nettopp menneskelig vilje.⁶ Blix har et interessant økologisk blikk fordi han vegrer å behandle menneskene som skaperverkets eneste egentlige agenter eller aktanter. Han beskriver naturen hinsides mennesket som alt annet enn verdiløs. Det som livner i lunder, blomstrer bortom sjelelige projeksjoner. I hans beste salmer kan en hel teologisk visjon hildre, ikke i introspektive, menneskelige syndserkjennelser, men i makters og materiers spill der ute.

Denne artikkelen handler hverken om Blix' biografi eller hans ide-

5 Blix hadde ingen fullstendig nynorsk bibeloversettelse å konsultere, men han var selv en pioner innen oversettelsesarbeidet. Utdraget er sitert fra Aschim 2008, 225.

6 "[T]here is a strong tendency among modern, secular, well-educated humans to refer such signs [of thing-power] back to a human agency conceived as its ultimate source" (Bennett 2010, 17).

ologiske profil, men om hvordan salmen ”Anden yver Vatnet sveiv” svever over vannets element og lar dåpshendelsen bli et samspill mellom vann og ånd. Det fins Blix-salmer som nok oppfattes som mer ”natur-salmer” enn ”Anden yver Vatnet sveiv”; med dens betoning av den levende, stundende materien antyder den imidlertid noe dypsindig om agenser i verden og taler innsiktsfullt om det våte element. Siden den også anvendes flittig, bidrar den fortsatt til å tolke dåpsriten for generasjoner av lutheranere.⁷

Materie og skapelse

Vann renner gjennom alt levende, som et blodomløp i det skapte. Den bibelske skapelsesberetningen forteller at ”mørke lå over dypet [i begynnelsen], og Guds ånd svedde over vannet” (1 Mos. 1,2). Tilblivelsen begynte med vann. Ifølge Mosebokas andre skapelsesberetning seiv en kilde opp fra jorda og vannet bakken innen livet skapt og Guds ånde blåstes inn i mennesket (1 Mos. 2,6).⁸ Da menneskenes ondskap senere var blitt for stor, lot Gud vann flomme over jorda og utslette livet (1 Mos. 6,17). Lignende forestillinger fantes i den greske antikken. Den første filosof vi kjenner, Thales fra Milet (ca. 625-545 f.Kr.), anså at vann var selve grunnelementet eller urstoffet i verden (Aristoteles, *Metafysikken* I 983b). Empedokles (ca. 494-434 f.Kr.) lærte siden at kjærlighet og strid mellom de fire klassiske grunnelementene (vann, jord, luft og ild) strukturerer verden, og vannet inngår dermed i spenningsrelasjoner med de andre elementene (se f.eks. Kingsley og Parry 2020). De elsker og hater hverandre.

Materielt sett består det kristne dåpsritualet av en kandidat, en font og vann. I Elias Blix’ dåpssalme viker både kandidaten og fonten til side slik at vannet får tre fram. Sangen kommer til å ligne en meditasjon over vannets element – vannet i relasjon til ånden. Mot den bibelske og kulturelle bakgrunnen setter poeten nennsomt det våte i bevegelse. Liksom begravelens rituelle ”Av jord er du kommet. Til jord skal du bli. Av jord skal du igjen oppstå”⁹ maner fram jord som et (dets grammatiske passivitet til tross) nærmest slukende element ved livets slutt, forstår Blix’ salme vannet som kreativt stoff:

7 Den er nummer 583 i *Norsk Salmebok* 2013.

8 I visse eldre bibelutgaver oversettelsens dette vannet som fuktig osende damp; uansett betyr det noe som har med vann å gjøre.

9 Blix tar også opp dette temaet i sine salmer; se f.eks. 138.2.

Anden yver Vatnet sveiv,
 Liv i Løynd han lagad
 Og det store Myrker dreiv,
 Fyrste Gong det dagad.
 So vart Livet født paa Jord
 Gjennom Vatn ved Anden.
 Fram det urde paa Guds Ord
 Utan Tal som Sanden. (145.1)

Slik åpner sangen. Vi befinner oss i ur-øyeblikket, hvor liv springer ut av det hemmelighetsfulle mørket; en fødsel utspiller seg. Jordelivet spirer fra en livmor som ikke nevnes. Isteden introduseres sangens to livgivende hovedelementer: ånden og vannet. Gud er ved å skape det skapte (jf. 1 Mos 1,2).

Men dikteren sier ikke "Gud"; han sier "Anden". Skjønt "Anden" kan forstås som Den hellige ånd, har termen også en videre betydning. Ånd/ånne (liksom nynorskens "ande") betegner luft i bevegelse. Ånd(e) er kanskje ikke det samme som luft, men ikke minst i bibelsk språk går ånd, pust og vind over i hverandre; ordet "ånd(e)" beskriver drag i lufta, enten det utgår fra et personlig subjekt eller ikke.¹⁰ Blix var bibeloversetter og professor i hebraisk (se Aschim 2013). Den svevende ånden i strofen må forstås som en guddommelig vind, liv i luft. Sånn sett er ikke "Anden" fullstendig immateriell, men en tynn stofflighet. Vi har en tilbøyelighet til luft-glemsel i det moderne, understreker filosofen David Abram, en tendens til å overse at både ånd og ånde handler om deltagelse i dette livgivende element, som jo ikke utgjør et fravær (vakuum), men et nærvær. I virkeligheten er luft av fullstendig grunnleggende betydning for livet, og "I cannot act, cannot speak, cannot think a single thought without the participation of this fluid element" poengterer han (Abram 2017, 225; se forøvrig 225-260).

Blix sier også "Vatnet" i singularis. Det er selve elementet vann han er ute etter; et stort ur-hav liksom fyller strofen. Salmen skuer ikke tilbake til et *ex nihilo*-mørke; det våte og det luftige fins allerede. Vannet utgjør på sin side det basale elementet som ånden rører seg mot i en nesten empedokletisk attraksjon, og det er dette som vekker poetens oppmerksomhet: tiltrekningen, sammenvinningen av ånd og vann. I dåpens bilde gjenskaper Blix skapelseshendelsen; verden fødes og fødes på ny – av vann og ånd (jf. Joh. 3,5).

¹⁰ Det gjelder det hebraiske *ruah* ('Elohim) i f.eks. 1 Mos. 1,2 så vel som det greske *pneuma* i f.eks. Joh. 3,8.

Allerede i første verselinje hvirvler ånden omkring, og den fortsetter å blåse dit den vil i de neste strofene; den sviver og driver og daler og siger. Som i en kåt dans spinner den om vannet i stadig bevegelse. Fra et nymaterialistisk perspektiv kunne man kritisere den engasjerende ånden hos Blix, for tilsynelatende røres vannet passivt av den dynamiske åndens pust, slik at dets materie etterlates fullstendig uvirksom. Tilsynelatende. Men også luft er som nevnt materie (surstoff); ånd savner ikke stofflig relevans bare fordi den er usynlig. Og den som tiltrekker seg en annen, er alt annet enn passiv.

I løynd lar dessuten Blix mer komplekse tildragelser finne sted: Livet fødes ”gjenom Vatn”; den kosmiske forvandlingen brister gjennom det våte. På sitt underspilte vis, fyller vannet en like vital rolle som ånden. Her fins, for å vende tilbake til det nymaterialistiske perspektivet, ingen klar dualisme mellom handlende rasjonelt subjekt (ånd) på den ene side og rå, livløs materie (vann) på den annen. Ånd og materie veves sammen og bevirker hverandres krusninger.

Dikteren antyder at der spirer, også hvor der ikke suser. Vannet framtrer, om man leser ham bokstavelig, som et livgivende element – like opprinnelig som ånden selv – hvorpå livets begynnelse forlitter seg.

Vann i bevegelse

Verdens elementer befinner seg alltid på én eller annen måte i bevegelse (jf. Cohen og Duckert 2015b, 8-9), og vann behøver ikke stå stille for å ha dyp grunn:

Anden yver Jordans Aa
Ned som Duva dalar.
Himmelen dei open sjaa,
Høyra Herren talar.
Anden yver Vatnet sig
Som ved Skapargjerdi,
Og med Krist or Vatnet stig
Upp den nye Verdi. (145.2)

Salmen farer gjennom religiøse landskap; ånd og vann forblir imidlertid de ledende elementene. Førstnevnte fortsetter å tiltrekkes av vannet, selv om vannet har begynt å løpe; det renner gjennom det tørre landet, renner over Kristus selv. I Jordans skikkelse framstår det.

Der er potensielt mer vann i strofen også. Når himmelen er åpen,

kan det innebære at Herren taler,¹¹ men at himmelen åpner seg, betyr ellers, i alle fall i dagligtalen, at det pøsregner. Og den samme forestillingen dukker opp som en metafor i strofe 4: ”Vatnet vigt ved Kristi Ord / Er den Himmeldropen, / Som ... / Gjer Guds Himmel open.” Himmelen er åpen og lufta fylles med vann. Strofen munner ut i regnbuer, eller ”Vederbogar”, som Blix sier, vætas fargespill i lufta (145.4). Men i strofe 2, kan vi se for oss, drar et tungt øs over jorda og tvinner ånd og vann videre inn i en byge som høljer gjennom vinden, slik at ånd og vann nærmest siktes inn i hverandre. Sånn *kan* man i alle fall lese det. Uansett vitner strofen om en ny omfavelse; ”som ved Skapargjerdi” finner vann og ånd hverandre, hvoretter førstnevnte nedkommer med en ny verden. Sammen med Kristus stiger den nyfødte ut av fostervannet, våt på beina.

Både som stille hav og fossende elv attraherer vannet ånd. På ny siger de mot hverandre, og det våte element bidrar til å gi liv, fra dyppet av sitt eget indre.

Født på ny igjen

Anden gjennom Vatnet enn
 Liv i Verdi føder.
 Enno Livsens Kjelda renn,
 Andens Gneiste gløder.
 Naar me døypa vaare Smaa,
 Livsens Broddar renna ... (145.3)

Med denne strofen leder dikteren oss inn i det kirkelige dåpsritualet, i et lokale som rommer poetiske spenninger. La oss starte med siste linje og broddene. ”Død, hvor er din brodd?” spør apostelen Paulus retorisk (1 Kor. 15,55). Arbeider den norske salmedikteren med et lignende bilde? Nei, denne strofen vender seg mot marka. Blix taler om ”*Livsens Broddar*” (til tross for at han bare tre verselinjer tidligere har anvendt ordet ”Livsens”). Disse broddene stikker ikke; de renner opp (jf. *Norsk ordbok*, s.vv. ”brodd” I.2, ”renna” I.4). Det er altså ikke dødskreftenes pigger som truer, men livets spirer som brister fram av jorda. ”Jordi ber frukt av seg sjølv, fyrst Brodd, sidan Aks” heter

¹¹ Jf. Mark. 1,10. Underlig nok lar Blix andre skapninger (kanskje mennesker?) dukke opp fra skyggene, som et ”dei”, i denne strofen. Det lar seg naturligvis forklare ut ifra evangelietekstene, hvor andre mennesker er tilstede, men Blix’ tekst er ikke evangelieteksten; salmen har sin egen fortelling.

det i Georg Griegs nynorskoversettelsen av Markusevangeliet (4,28 i Grieg 1870). Gjennom jord og vann bryter det levende fram som planteskudd i verden. Det samme skjer hos Blix. Og forbindelsen til den tredje verselinja går videre enn gjentagelsen av ordet "Livsens". Også verbet gjentas – om enn i en litt annen betydning. Mens livets kilde veller fram sildrende, brister livets spirende brodder opp av jorda. Jord gir liv og levendegjørende vann.

Til tross for at dikteren nå lar ånden føde, medvirker vannet fremdeles. Det kan virke som om det dunkle uttrykket "gjenom Vatnet" tildeles en rent lokativ rolle, men i sammenhengen må "gjenom" kanskje heller forstås som "ved hjelp av", for liksom dåp forutsetter vann, forutsetter denne fødselen det våte. "Nyskapt Liv [... skal] / Upp or Vatnet stiga" avslutter strofe 5. Det er i vannet forvandlingen skjer.

Livets kilde blir ved å velle fram – "Livsens Kjelda renn" – understreker Blix her i den tredje strofen. En rennende kilde kan umulig referere til annet enn vann i denne vannsangen. Vann gir liv. Side om side med ånden fosser det ut, utgytes. I livgivelsesprosessen tvinnes vann og ånd sammen enn engang. Ved å lede skapelsesvannet inn i døpefonten, hvorom salmen synges, innvier poesien et rituellet rom der kosmiske grunnkrefter finner seg til rette og ånden bys inn. Ånden leker med skapelsesvannet.

Konklusjon

Mange av den kristne tradisjonens historiske uttrykk tenderer mot det antroposentriske. Flere forskere mener dessuten at med den vestlige modernitetens humanistiske rasjonalisme som parhest har kristendommen skjenet lenger bort fra et helhetlig syn på skaperverket (se f.eks. Chryssavgis og Foltz 2013). Med tanke på hvordan salmediktningen tematiserer relasjoner – ikke minst relasjonen bortenfor mennesket, relasjonen til Gud – kan det økosentriske og forholdet til andre vesener synes påtagelig fraværende i tekstene; i alle fall har ikke forskningen viet dette mye oppmerksomhet.¹² For å få et bedre grep om disse spørsmålene må vi lete bakom generaliseringene. Nærværende undersøkelse er et første famlende steg.

Kristendommen legger både teologisk og rituell vekt på fellesskap (kommunion), og i sakramentene kan, som Blix impliserer, materi-

12 Kjente verk som Petter Dass' "Herre Gud, dit dyre Navn og Ære" (annen sang over Fader Vår) og Hans Adolph Brorsons "Op, al den Ting, som Gud har gjort" er andre mulige eksempler på forskyvinger av det antroposentriske i salmediktningen.

en og det guddommelige bli uadskillelige. Salmen bryter med antroposentriske tilbøyeligheter i moderne kristen fromhet til å oppfatte mennesket som den eneste aktøren i verden med noen form for kraft til å påvirke verden. Og ånd for Blix er ikke en immateriell rasjonalitet, men en livgivende pust. Det som skulle kunne gitt opphav til en slags dualisme hvor rasjonell og aktiv ånd bemektiger seg vannets livløse materie, blir for Blix en levende lek mellom vann og ånd, hvor begge stoffer er subjekt og påvirker hverandre.

Dåpen angår saktens mennesker, også for Blix; likevel er det andre krefter som virker i ritualet – ikke uavhengig av hverandre nødvendigvis, men heller ikke som reflekser av det menneskelige: Ånden, det guddommelige pust, rører seg henimot det skapte. Vannet – et materielt grunnelement i verden, både eldre og mer basalt enn mennesket – liksom lokker ånden til seg. Vann og ånd trekkes mot hverandre i en før-menneskelig dans, og vannet, som er rikt på både skaperkrefter og undergangskrefter, gir nytt liv midt i verden.

Verden kan ikke kokes ned til hverken vann eller menneske hos Elias Blix – ei heller til Gud. Det kristne handler om mer enn en dialog mellom Gud og menneske; guddommelig interesse for materien strekker seg langt utover inkarnasjonen. I motsetning til hva Berggrav trodde, mangler naturen bortenfor mennesket slett ikke egenverdi, og den kan på ingen måte reduseres til et "sjelelige uttrykk". Blix plasserer dåpen i forlengelse av skapelsens begynnelse, lenge før mennesket ble til. Når han forestiller seg dåpen som en ny tilblivelse, en hendelse som pirrer i elementenes nerver, tilkjenner han det kristne sakramentet en kosmisk rørelse og setter det menneskelige i parentes.

Bibliografi

- Abram, David. (1996) 2017. *The Spell of the Sensuous: Perception and Language in a More-Than-Human World*. New York: Vintage Books.
- Andersen, Anders M. 2002. "Elias Blix og den klassiske nynorske lyrikken". *Kirke & Kultur* 106 (5/6): 535-546.
- Aristoteles, *Metafysikken*.
- Aschim, Anders. 2008. *Elias Blix: Ein betre vår ein gong*. Oslo: Samlaget.
- Aschim, Anders. 2013. "Elias Blix og vitskapen". *Teologisk tidsskrift* 2 (1): 4-19.
- Aschim, Anders. 2019. "Luther and Norwegian Nation-Building". *Nordlit* 43: 127-141.

- Bennett, Jane. 2010. *Vibrant Matter: A Political Ecology of Things*. Durham: Duke University Press.
- Berggrav, Eivind. 1936. *Elias Blix: Kristentypen og personligheten*. Oslo: Aschehoug.
- Blix, Elias. 1891. *Nokre Salmar*. Christiania: Samlaget.
- Chryssavgis, John og Bruce V. Foltz. 2013. "Introduction: 'The Sweetness of Heaven Overflows onto the Earth': Orthodox Christianity and Environmental Thought". I *Toward an Ecology of Transfiguration: Orthodox Christian Perspectives on Environment, Nature, and Creation*, redigert af John Chryssavgis og Bruce V. Foltz, 1-6. New York: Fordham University Press.
- Cohen, Jeffrey Jerome og Lowell Duckert, red. 2015a. *Elemental Ecocriticism: Thinking with Earth, Air, Water, and Fire*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2015.
- Cohen, Jeffrey Jerome og Lowell Duckert. 2015b. "Eleven Principles of the Elements". I *Elemental Ecocriticism: Thinking with Earth, Air, Water, and Fire*, redigert af Jeffrey Jerome Cohen og Lowell Duckert, 1-26. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Crockett, Clayton og Jeffrey W. Robbins, red. 2012. *Religion, Politics, and the Earth: The New Materialism*. New York: Palgrave Macmillan.
- Elstad, Hallgeir. 2002. "Elias Blix. Ei livssoge". *Kirke & Kultur* 106 (5/6): 523-534.
- Grieg, Georg [overs.]. 1870. *Evangelium etter Markus*. Bjørgvin: Vestmannalaget.
- Hunshamar, Carina og Mina Haugli. 2019. "Ropstad mot miljøbevegelsen: – Det kristne menneskesynet er under angrep", *Verdens Gang*, 13. november. <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/Onq8E6/ropstad-mot-miljoebevegelsen-det-kristne-menneskesynet-er-under-angrep>.
- Jones, Tamsin. 2016. "Introduction: New Materialism and the Study of Religion". I *Religious Experience and New Materialism: Movement Matters*, redigert af Joerg Rieger og Edward Wagoner, 1-23. London: Palgrave Macmillan.
- Kingsley, K. Scarlett og Richard Parry. 2020 [seneste versjon]. "Empedocles". I *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Summer 2020 Edition), redigert av Edward N. Zalta. Sett 14. jan. 2021. <https://plato.stanford.edu/archives/sum2020/entries/empedocles/>.
- Nicolaysen, Bjørn Kvalsvik. 2002. "Den nord-norske frelsesopplevinga i salmediktinga til Elias Blix". *Kirke & Kultur* 106 (5/6): 547-568.
- Norsk ordbok: Ordbok over det norske folkemålet og det nynorske skriftmålet*. 1966-2016. Oslo: Det norske samlaget.
- Næss, Arne. 1991. *Økologi, samfunn og livsstil: Utkast til en økosofi*. 5. utg. Oslo: Universitetsforlaget.
- White Jr, Lynn. 1967. "The Historical Roots of Our Ecologic Crisis". *Science* 155 (3767): 1203-1207.

Abstract

Musing Matter, Longing Elements: A New-Materialist Approach to Elias Blix' Baptismal Hymn (145)

As the father of Lutheran hymns in the Norwegian Nynorsk language, Elias Blix (1836-1902) looms in the Scandinavian country's song culture, and his compositions remain popular, both inside and outside the church. Blix lent significant space to the more-than-human in his poetry, expressing the Christian gospel in the changing of seasons or the budding of plants. This article explores a baptismal hymn from a new-materialist perspective. It demonstrates how the poet cast the initiation rite as a dynamic, erotic dance between the two elements of water and spirit/breath/air. With what one might call an ecocentric sensibility, Blix adumbrated a Christian understanding that decenters the human, as baptismal transformation unfolds with the agency of the elements.

Keywords: Elias Blix, hymns, baptism, elements, water and spirit, new materialism